

The CLEAN PAPER

WHAT THE PAPER SAYS · WHAT IT DOESN'T · WHY IT MATTERS

Malé deti nie sú najprv sebecké: ich rýchle rozhodnutia boli prosociálnejšie než pomalé

V štúdiu 537 taliansky hovoriacich detí vo veku od 3 do 10 rokov výskumníci žiadali deti, aby robili sociálne rozhodnutia pod časovým tlakom alebo až po stanovenej prestávke. U najmladších detí boli rýchle odpovede spolupracujúcejšie, úprimnejšie a ochotnejšie prijímať nízke ponuky než pomalé odpovede. S pribúdajúcim vekom táto intuitívna prosociálnosť nezmizla; namiesto toho silnela zvažovaná prosociálnosť, až ju dobehla. Opatrné čítanie znie: nejde o dôkaz, že deti sú všade od narodenia dobré. V jedinom severotalianskom súbore a v sérii laboratórnych hier štúdia ukazuje, že rané prosociálne impulzy môžu zostať stabilné, zatiaľ čo premyslené prosociálne rozhodovanie počas detstva silnie.

Written by Cinzia Vaglio · Cross-checked by Lucio Vaglio · Edited by Michele Renda · Figures by Nova Vela · AI-assisted, human-reviewed

Paper: *Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood*, Francesco Margoni, Francesco Nava, Chiara Sotis, Matthew R. Levy, Valerio Capraro and Elena Nava, *Nature Human Behaviour* (2026) · DOI: 10.1038/s41562-026-02487-4

Pomalá cesta k dobrému správaniu

Ak prinútite trojročné dieťa rýchlo rozhodnúť, či sa podeliť, spolupracovať alebo povedať pravdu, čo očakávate, že sa stane?

Jednoduchý príbeh hovorí, že impulz je sebecký a premýšľanie morálne. Dieťa schmatne cukrík; staršie, rozvážnejšie dieťa sa naučí zdržanlivosti. Táto práca príbeh komplikuje. Vo veľkej vzorke taliansky hovoriacich detí boli najmladšie deti prosociálnejšie pri rýchlych odpovediach než vtedy, keď museli čakať. Intuitívne odpovede starších detí neboli menej prosociálne. Menila sa pomalá stránka: zvažovaná prosociálnosť rástla s vekom, až kým rýchle odpovede nedobehla.

Takýto priebeh výsledku je dôležitý. Neznamená, že „deti sa rodia dobré“ ani že „premýšľanie robí deti sebeckými“. Ide o vývinové tvrdenie: skoré prosociálne reakcie sa prejavili v rýchlych voľbách a zostávali približne stabilné, zatiaľ čo prosociálne rozhodnutia urobené po čakaní sa počas detstva posilňovali.

Čo autori urobili

Tím testoval **537 detí** vo veku **3 až 10** rokov v Miláne, Taliansko. Každé dieťa bolo náhodne priradené do jedného z dvoch režimov rozhodovania:

- **Časový tlak:** odpovedať do 10 sekúnd.
- **Časové oneskorenie:** pred odpoveďou počkať aspoň 10 sekúnd.

Potom každé dieťa splnilo súbor vekovo prispôsobených úloh sociálneho rozhodovania s cukríkmi, vymyslenými partnermi a jednoduchými morálnymi situáciami. Celkovo urobilo **19 rozhodnutí**.

Úlohy pokrývali niekoľko druhov sociálneho správania:

- **Hra s verejným statkom**, v ktorej deti rozhodovali, koľko cukríkov vložia do spoločného fondu, ktorý sa zdvojnásobí a rozdelí.
- **Diktátorská hra**, kde sa rozhodovalo, koľko cukríkov dajú ďalšiemu dieťaťu.
- **Ultimátová hra**, kde prijímali alebo odmietali ponuky, ktoré rozdeľovali cukríky nerovnomerne.
- **Hra na klamstvo**, v ktorej klamstvo prinieslo dieťaťu viac cukríkov a partnerovi menej.
- Dve detsky priateľské **morálne dilemy**, kde jedno dieťa môže byť zranené, aby zachránilo päť ďalších.

Autori tieto hry nepovažovali za päť izolovaných hier. Použili faktorovú analýzu, aby zistili, či sa voľby zoskupujú do širších vlastností. Vyšli najavo tri faktory:

- **Prosociálnosť:** spolupráca, dávanie, úprimnosť a ochota nepoškodiť odmenu druhého hráča pri jednorazových rozhodnutiach.
- **Sociálny optimizmus:** viera, že ostatné deti budú spolupracovať.

- **Ochota súhlasiť:** všeobecná ochota prijímať ponuky vrátane nespravodlivých.

To je dôležité, pretože hlavný výsledok nie je o jednej úlohe zdieľania cukríkov. Ide o vzorec naprieč viacerými rozhodnutiami.

Čo tu znamenajú „intuícia“ a „zvažovanie“

„Intuícia“ v tejto práci neznamená mystický vnútorný morálny zmysel. Označuje voľbu urobenú pod časovým tlakom: dieťa muselo odpovedať do 10 sekúnd.

„Zvažovanie“ znamená opačnú experimentálnu podmienku: dieťa muselo pred odpoveďou počkať aspoň 10 sekúnd.

Takáto manipulácia je bežná vo výskume duálnych procesov, stále je však iba zástupným ukazovateľom. Rýchla odpoveď nie je čistým inštinktom a oneskorená odpoveď čistým rozumom. Tvrdenie práce je preto užšie a presnejšie: v týchto podmienkach časového tlaku a oneskorenia sledovalo prosociálne správanie odlišné vývinové dráhy.

Čo našli

Hlavným výsledkom je prekríženie vývinových dráh rýchlych a pomalých prosociálnych volieb.

Vo veku **3 rokov** dosiahli deti v podmienke rýchlej odpovede vyššie skóre faktora prosociálnosti než deti v podmienke pomalej odpovede. Uvedený účinok bol **beta = 0,66 s 95 % intervalom spoľahlivosti od 0,35 do 0,97** (sprievodca). Jednoducho povedané: pri najmladších deťoch sa podmienka rýchlej voľby spájala s prosociálnejším správaním.

Pri tejto rýchlej prosociálnosti sa **nepreukázal** jednoznačný rast ani pokles s vekom. Autori nenašli presvedčivý dôkaz vekového trendu intuitívnej prosociálnosti.

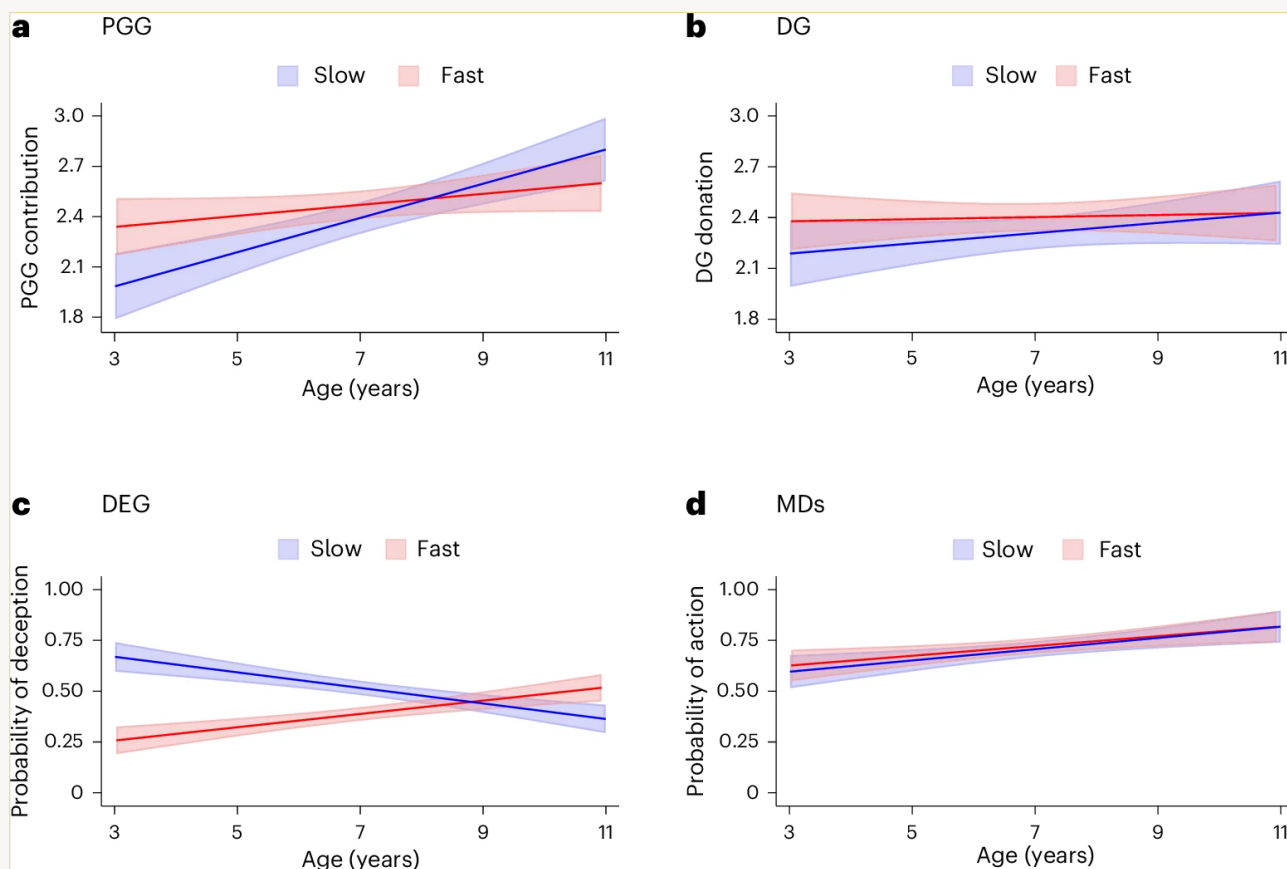
Podmienka pomalej odpovede vyzerala inak. **Zvažovaná prosociálnosť sa zvyšovala s vekom (beta = 0,09, 95 % CI 0,04 až 0,13)**. S rastúcim vekom detí sa rozdiel medzi rýchlymi a pomalými voľbami zmenšoval. Vo veku **9 až 10 rokov** práca nezistila významný rozdiel medzi režimami rozhodovania.

Ostatné dva faktory sa správali inak:

- **Sociálny optimizmus** nepreukázal žiadne známky rozdielu podľa veku alebo spôsobu rozhodovania.
- **Ochota súhlasiť** s vekom klesala, najmä pri časovom oneskorení: staršie deti boli všeobecne menej ochotné prijímať ponuky druhých.

Výsledky jednotlivých úloh pridávajú podrobnosti. Rýchla podmienka sa spájala s väčšou spolupracou najmladších detí v hre s verejným statkom a s väčšou úprimnosťou v hre na klamstvo. V diktátorskej hre však z malých detí jednoznačne neurobila väčších altruistov. Práca teda netvrdí, že „intuícia posilňuje každý druh prosociálneho správania“. Hovorí, že široký faktor prosociálnosti vytvorený z viacerých úloh bol v ranom detstve vyšší pod časovým tlakom, zatiaľ čo zvažovaná prosociálnosť

rástla s vekom.

Obrázok 3 z práce rozdeľuje výsledok podľa úloh. PGG znamená hru s verejným statkom, úlohu spolupráce, v ktorej deti prispievajú cukríkmi do spoločného fondu. DG znamená diktátorskú hru, teda úlohu dávania. DEG označuje hru na klamstvo, v ktorej úprimnosť súperu s vyššou odmenou pre dieťa. MDs znamená morálne dilemy, kde si dieťa vyberá, či možno ublížiť jednému človeku, aby sa zachránili piati. Každý panel ukazuje, ako sa správanie menilo s vekom po zohľadnení režimu rozhodovania. Čiary predstavujú hodnoty predpovedané bežnou metódou najmenších štvorcov; tieňované pásma sú 95 % intervaly spoľahlivosti zoskupené podľa účastníkov. Pre bežného čitateľa sú podstatné podrobnosti: celkový výsledok prosociálnosti sa skladá z viacerých hier a krivky jednotlivých úloh nie sú totožné.

Margoni et al. / Nature Human Behaviour CC BY 4.0

Výsledkom nie je slogan

Existujú dva lákavé slogany, no oba sú príliš jednoduché.

Prvý znie: **deti sú prirodzene dobré**. Práca to nedokazuje. Vzorku tvorili taliansky hovoriace deti zo severného Talianska, získané prostredníctvom škôl a materských škôl pre obyvateľstvo so strednými príjmami. Autori výslovne varujú pred širokým kultúrnym zovšeobecňovaním.

Druhý znie: **premýšľanie robí ľudí sebeckými**. Ani to práca neukazuje. Pomalé prosociálne voľby sa pri starších deťoch posilňovali. Vývinový príbeh nie je pádom z nevinnosti. Pripomína skôr prenos: to,

čo sa spočiatku prejaví v rýchlych rozhodnutiach, je postupne čoraz dostupnejšie aj pri premyslenom rozhodovaní.

Toto rozlíšenie je celá vec. Štúdia sa nepýta, či sú deti dobré alebo zlé. Pýta sa, ako rôzne spôsoby voľby – rýchle a pomalé – súvisia s prosociálnym správaním, keď deti rastú.

Aké silné sú dôkazy?

Hlavný vzor je pomerne silný. Vzorka je veľká pre tento typ vývojového experimentu: **537 detí**, rozdelených vo veku od 3 do 10 rokov. Dizajn náhodne rozdeľoval deti do rýchlych a pomalých podmienok. Autori sa nespoliehali na jednu hru, ale kombinovali viacero sociálnych úloh a overili, či vzor prežil niekoľko testov robustnosti.

Práca uvádza aj menej pútavé, ale dôležité kontroly. Výsledky platili, keď sa vek rozdelil do pásiem namiesto spojitaj premennej; keď sa vylúčili najmladšie deti; keď sa zahrnuli deti, ktoré neprešli kontrolou porozumenia; keď sa vylúčili deti, ktoré nedodržali podmienku rýchlej odpovede; a keď sa faktorová štruktúra odhadla osobitne pre mladšie a staršie deti.

Ale hranice sú reálne.

Po prvé, chýbala **neutrálna podmienka**. Deti boli buď nútené odpovedať rýchlo, alebo požiadané, aby počkali. Práca teda porovnáva rýchle a oneskorené voľby, nie každú z nich s neobmedzenou východiskovou podmienkou.

Po druhé, partneri boli fiktívni, hoci deti boli vedené k presvedčeniu, že sú skutoční. To je normálne pri kontrolovaných laboratórnych hrách, ale nie je to to isté, ako sledovať deti, ako vyjednávajú so skutočnými spolužiakmi v živom spoločenskom prostredí.

Po tretie, štúdia nebola **predregistrovaná**. Údaje a materiály sú dostupné prostredníctvom OSF, ale aktuálna štúdia nemala vopred zabezpečený analytický plán.

Po štvrté, vzorka je kultúrne úzka. Severné Taliansko nie je všeobecne “detstvo”. Prosociálny rozvoj sa môže líšiť v závislosti od spoločenských noriem, školstva, rodinnej ekológie a ekonomického kontextu.

Bezpečná miera dôvery je teda vysoká v to, že táto vzorka pri daných úlohách a časových podmienkach vykázala opísaný vývinový vzorec. Nižšia v to, že by sa rovnaká krivka bez zmeny objavila v iných kultúrach, úlohách alebo skutočných interakciách.

Prečo je to dôležité

Diskusie dospelých o morálke často nenápadne predpokladajú jednoduchý model: impulz je zvieracia časť a zvažovanie civilizovaná. Vývinová psychológia sťažuje obhajobu takého modelu.

V tejto štúdii neboli rýchle voľby najmladších detí sebeckým východiskom, ktoré musel rozum napraviť. Rýchla prosociálnosť už bola prítomná. Vývinová zmena spočívala v tom, že pomalé, premyslené rozhodnutia sa s vekom stávali prosociálnejšími.

Z toho vyplýva užitočná možnosť. Morálny vývin nemusí spočívať iba v potláčaní zlých impulzov. Môže byť aj procesom, pri ktorom sa deti učia prenášať skoré kooperatívne, úprimné a ohľaduplné reakcie do pomalšieho a premyslenejšieho uvažovania.

Je to nenápadnejší a lepší príbeh než „deti sú čisté“. Hovorí, že prosociálnosť sa môže začať ako niečo, čo deti robia rýchlo, a stať sa niečím, čo dokážu robiť aj premyslene.

Stručné zhrnutie

Výskumníci testovali 537 taliansky hovoriacich detí vo veku od 3 do 10 rokov v úlohách sociálneho rozhodovania zahŕňajúcich spoluprácu, dávanie, úprimnosť, prijímanie nespravodlivých ponúk a morálne dilemy. Deti náhodne priradili buď k rýchlej odpovedi do 10 sekúnd, alebo k čakaniu aspoň 10 sekúnd pred odpoveďou. Faktorová analýza odhalila tri široké vzorce: prosociálnosť, sociálny optimizmus a ochotu súhlasiť. Hlavný výsledok bol vývinový: pri najmladších deťoch boli rýchle voľby prosociálnejšie než oneskorené; rýchla prosociálnosť zostávala s vekom pomerne stabilná; a zvažovaná prosociálnosť s vekom rástla, až sa rozdiel približne vo veku 9 až 10 rokov uzavrel. Štúdia nedokazuje, že deti sú všeobecne alebo vrodene dobré. V jednej severotalianskej vzorke a za konkrétnych laboratórnych podmienok ukazuje, že skoré prosociálne impulzy môžu zostať stabilné, zatiaľ čo premyslené prosociálne rozhodovanie sa počas detstva posilňuje.

Kontrola bez príkras

Čo práca ukazuje: Vo vzorke 537 taliansky hovoriacich detí sa časový tlak spájal s vyššou prosociálnosťou najmladších detí, zatiaľ čo zvažovaná prosociálnosť s vekom rástla a v neskorom detstve rýchle odpovede dobehla.

Čo je pravdepodobné, ale nie dokázané: Že skoré prosociálne intuície poskytujú základ, ktorý sa deti neskôr naučia vyjadrovať prostredníctvom reflexie. Vzor zodpovedá tejto interpretácii, ale dizajn nedokáže jednoznačne oddeliť vrodene dispozície od skorého sociálneho učenia.

Čo neukazuje: Že všetky deti sú prirodzene dobré; že myslenie robí deti sebeckými; že rovnaká vývinová krivka platí naprieč kultúrami; ani že každý druh prosociálneho správania nasleduje rovnakú cestu.

Hlavné obmedzenia: Chýbajúca časovo neutrálna podmienka; fiktívni partneri; vzorka zo severotalianskych škôl; žiadna predregistrácia; a laboratórne hry zjednodušujúce skutočný spoločenský život.

Akú dôveru by mal mať bežný čitateľ? Pomerne vysokú v opísaný vzorec v rámci tejto štúdie. Strednú v širšiu vývinovú interpretáciu. Nízku v akékoľvek všeobecné tvrdenie o ľudskej prirodzenosti.

Zdroje

Margoni et al., Stable intuition and the rise of deliberative prosociality in childhood, Nature Human Behaviour (2026)

<https://doi.org/10.1038/s41562-026-02487-4>

Open Science Framework repository for study data and materials

<https://osf.io/xpsqe/overview>